

BANKALAR, BİRİKİM, YOLSUZLUK
1980 SONRASI TÜRKİYE'DE
BANKACILIK SEKTÖRÜ

BANKALAR, BİRİKİM, YOLSUZLUK
1980 SONRASI TÜRKİYE'DE
BANKACILIK SEKTÖRÜ

Satış fiyatı 84,00 TL

İndirim-36,00 TL

"Evet Türkiye'nin yakın dönem kapitalistleşme tarihi aynı zamanda farklı kaynaklardan birikim yapma kapitalistleşme tarihidir. Ama gerek yolsuzluk ve gerekse diğer burada sayamayacağımız devlet üzerinden farklı nemalanmalara dayalı birikimler, aslında olsa olsa daha önce yaratılan zenginliklerin paylaşımına ait çalmalar/nemalanmalardır.
" Fuat ERCAN

Not Available

Açıklama

{tab SUNUŞ}

Sermayenin Bu Çalımını Nereden Geliyor?

Türkiye'nin toplumsal yapısına ilişkin analizlere baktığımızda kendi içinde gerilimli birkaç platformda gerçekleştiğini görürüz. Bu gerilimli alanın tümüne girmemiz olası değil ama ilk elden basım dünyası özellikle de yayınevlerinin zaman

içinde biçimlenmiş bir iç kültürü olduğunu görüyoruz. Bu iç kültür aslında oldukça sınırlayıcı ve oto-sansürcü bir durum arz ediyor. Özellikle son zamanlarda belirleyici olan basılı eserlerin piyasa değeri olup-olmaması yönündeki sınıflandırma bu anlamda ilk belirleyicilerden biri. Bizlerin de sıkça takip ettiği sol tandanslı büyük sermayeli yayınevlerinin kitap seçiminde ilk uğrağı eserin piyasada tutulup tutulmayacağı oluyor. Bu iç belirlemeye ilk takılan, daha önce eseri düşünce dünyasında tanınmayan isimler oluyor. Bazı yayınevleri birkaç basım yapacaklarını garantiye aldıkları eseri programlarına alıyorlar. Diğer yandan basım dünyasında bir diğer belirleyicilik “bu çalışma çok akademik” ifadesi ile başlıyor. Sadece piyasa temelli yaklaşımların sınırlaması değil, sol-muhalef yayınevlerinde de sıkça karşımıza çıkan bir sınırlama bu. İlk elden tüm bu kısıtlamaları arkasında bırakarak genç ve dinamik çalışmalarını dolaşıma sokan Sosyal Araştırmalar Vakfı’nı kutlamamız gerekiyor. Sevgili Tolga Tören’in Marshall Planı Türkiye Uygulaması ile başlayan dizi sevgili Ümit Akçay’ın Kapitalizmi Planlamak Türkiye’de Planlama başlıklı çalışması ile sürdürüldü. Son zamanlarda gittiğim kongre ve toplantılarda, henüz fırından yeni çıkan bu çalışmalara referans verilmesi insana mutluluk veriyor.

Elinizde yeni bir kitap var: Bankalar, Birikim, Yolsuzluk 1980 Sonrası Türkiye’de Bankacılık Sektörü. Yazarı Nuray Ergüneş. Yazar oldukça zorlu bir konuyu ele almış. Bankacılık konuları Türkiye’de genellikle teknik bir konu olarak ele alınmış ve analizler ise bu teknik dil üzerinden sürdürülmüştür. Konu bankacılık olunca, sıradan konuşmalardan sol içi tartışmalara kadar, sorun sadece bir etik-ahlak sorunu olarak ele alınmış ve ahlaksızlık durumu da yolsuzluk ya da hortumlama ifadeleri ile tanımlanmıştır.

Yazarımız çalışmasına 1980’lerde başlayan ve sonra hızlanan banka merkezli yolsuzluklara yönelik anlamlı bir soru ile başlıyor: Bu yıllarda ne oldu? Bu sorulara cevap vermek için bankacılıkta yolsuzluk olaylarının oldukça yoğun yaşandığı 1980-2003 arasındaki olgulara dikkati çekiyor. <şaret edilen yıllar arasında Cumhuriyet Gazetesi’ni tarayan sevgili Nuray, bu taramadan hareketle olgunun zaman içindeki seyrini olabildiğince gözler önüne seriyor. Evet, ele alınan konuya ilişkin oldukça önemli olaylar, adına yolsuzluk denilecek olaylar yaşanmıştır. Aslında yolsuzluk ifadesi yine bu dönemde

sıkça kullanılan bir ifadedir, hem de liberaller sermayenin organik aydınları tarafından kullanılan bir ifadedir. Bu ifade, bir yandan yaşanan sorunun devletin sürece müdahil olmasından kaynaklandığı ya da dış dünyada sıkça işaret edilen bir tarz eş-dost kapitalizminin ürünü olduğu şeklinde açıklamalara konu olacaktır. Yolsuzlukla ilişkili her türlü ifade, aslında kapitalizmin ideal bir hali olduğu ve ne yazık ki Türkiye'nin henüz bu aşamaya ulaşılmadığı şeklinde söylenecektir. Yani yolsuzluk üzerinden yapılan her türlü açıklama, aynı zamanda sermayeler açısından yaapılmak istenen değişimler için uygun zemini hazırlamanın da dili olmuştur. Bu anlamda bankacılıkta yaşanan değişimin anlaşılması için "yolsuzluk" üzerine yapılan bu eleştirel olmayan sermayenin organik aydınlarına ait dilin bozulması gerekiyor. Yazarımız çalışmanın ilk bölümünde tam da bunu yapıyor. Yolsuzluk kavramına yönelik eleştirel yaklaşımı içeren bölüm ister istemez, peki ele alınan sorun sadece yolsuzluk kavramı ile ele alınamayacaksa nasıl analiz edilecek, sorununu açığa çıkarıyor ki, zaten çalışmamız da tam da bu sorunsal etrafında biçimleniyor. Türkiye'de 1980'li yıllarda banker krizi ile başlayan ve daha sonra bankacılığa sirayet eden değişim süreci aslında aynı zamanda Türkiye'de kapitalizmi tanımlayan yapısal özelliklerin yerli yerine oturma sürecidir. Bu anlamda kapitalizmin yapısal özelliklerinin belirgin hale gelmesi aynı zamanda sınıf ilişkilerinin ve sınıf ile devlet arasındaki ilişkilerin yeniden çatışmalı bir biçimde oluşma sürecidir. Geçiş süreci aynı zamanda sermayeler için ayakta kalma mücadelesi olduğu ölçüde, para-sermaye özel önem kazanacaktır. Para-sermaye üzerinde kontrol yeteneğini arttırma yollarından biri de banka sahibi olmaktır. Banka sahibi olma isteği ile başlayan her türlü etkinlik beraberinde, banka sermayesi olan diğer kesimlerle ve dolasıyla devletle farklı uzlaşma ve çelişkilerin yaşanmasına neden olmuştur. Çalışmada bu uzlaşma ve çelişkileri sermaye gruplarının adı-sanı ile izleme olanağı bulacağız. Nuray çalışmasında bize sunduğu olgusal dünyayı, marksist analizin ve dahası K. Marx'ın kavramsal düzeyine çekmiş ve kapitalizmin yapısal özellikleri ile onun sınıf içeriğini eş zamanlı analiz etmiştir. Çalışma bu yönüyle anlamlıdır ve bu alanda yapılacak çalışmalar için bir dizi açılım sağlayacaktır.

Çalışmada işaret edilen yolsuzluk kavramını düşünürken

Türkiye’de karikatürün öncü isimlerinden Cemal Nadir Güler’in çalışmalarında belirgin olan karakterleri düşündüm. Türkiye’de kapitalizmin inşa edildiği yıllardan 1940’ların sonlarına kadar Güler “Yeni Zengin” ve “Amcabey” tiplerini ile zenginliğin nasıl hızla elde edildiğini sergiliyordu. Akbaba Dergisi’nde yayımlanan bir karikatürde büyük ihtimalle Moda’da oturan bir çift, karşı masada oturan oldukça gösterişli biri hakkında kendi aralarında konuşuyorlar. Diyalog aynen şöyle:
“- Bu adamın çalımlı nereden geliyor acaba?..
- Galiba çalmaktan!..”

(Akbaba, 1937, S. 185)

Evet Türkiye’nin yakın dönem kapitalistleşme tarihi aynı zamanda farklı kaynaklardan birikim yapma kapitalistleşme tarihidir. Ama gerek yolsuzluk ve gerekse diğer burada sayamayacağımız devlet üzerinden farklı nemalanmalara dayalı birikimler, aslında olsa olsa daha önce yaratılan zenginliklerin paylaşımına ait çalmalar/nemalanmalardır. Kapitalizmde var olan zenginliğin, bölüşüme konu olan zenginliğin öncelikle yaratılması gerekir. Türkiye’nin yakın dönem tarihi açısından önemli olan temel değişken öncelikle kapitalist anlamda bir üretimin yapılanması için kuruluş-inşa döneminde gerçekleştirilen paylaşım dayalı birikim oluşturma yol ve yöntemleri ile kapitalist üretimin iyice belirginleştiği 1980’lerden sonraki paylaşım dayalı birikim yöntemlerini birbirinden ayırdetmemiz gerekiyor. Özellikle de kapitalist toplumda yolsuzluk olgusunun sermaye birikiminin belirli aşamalarında yoğunluk kazanıp arttığını ve yolsuzluğun aslında ilk elden sermayeler arası bir çatışma alanı olduğunu belirtmemiz gerekiyor. Bölüşüme ait bu olguyu eşitsizlik ve adaletsizliğin kaynağı olarak göstermek büyük bir yanılgı olsa gerek. Kapitalizmde en büyük yolsuzluk üretim sürecinde emek-sermaye arasında yaşanmaktadır. Toplumsal zenginliğin kaynağı bir fiil üretimdir. Kapitalizme özgü en büyük yolsuzluk işçilerin üretim sürecinde yaratılan değerden daha azını ücret olarak almasıdır. Yolsuzluk açıklamalarının bu mekanizmayı gözlerden ırak tutacak bir dile yönelmemesi gerekiyor. Güler’in adamı yerine sermayeyi koyacak olursak ve sorsak;
- Sermayenin çalımlı nereden geliyor?
“Önce işçilerden çalmaktan daha sonra çaldıklarını birbirlerinden çalmaktan geliyor.” diye cevaplayabiliriz. Sadece Türkiye’de değil dünyanın birçok yerinde yaşanan

haksızlıkları-eşitsizliklerin temel nedeni olarak bölüşümde açığa çıkan yolsuzluk gösterilmektedir. Yazarımız ısrarla işaret ettiğimiz bu mekanizmayı 1980 sonrası Türkiye gerçekliğinde belirgin bir şekilde analiz etmiş ve gözler önüne sermiştir. Sermayenin organik aydınlarının egemen söylemine karşı, sorunun temelinde çarpık kapitalizm ya da devletin politikalarının yatmadığı sorunun kapitalizme içkin bir sorun olduğunu göstermek açısından bu tarz çalışmalar önemlidir. Egemen dil ve söyleme ve dahası girişte belirttiğimiz yayın dünyasının olumsuz eğilimine rağmen SAV gibi yayınevleri ve Nuray Ergüneş gibi yazarlarımızın olması insana umut aşıllıyor.

Fuat Ercan

{tab KÜNYE}

ISBN: 978-9944-5612-5-9

Sosyal Araştırmalar Vakfı - 16

Küreselleşme Dizisi - 7

Birinci Basım: Ocak 2008

Yayına Hazırlayan: Serap Kurt

Kapak Tasarım: Savaş Çekiç

Baskı Öncesi Hazırlık: Ülkü Gündoğdu

Baskı ve Cilt: Ezgi Matbaacılık

{/tabs}